

Yabancı yatırımcı döner mi; dönerse nasıl ve ne zaman?

Yabancı yatırımcıların güvenini sarsan şeylerin bir örneği, banka ve finans sektörüyle ilgili mevzuatta “alışılmışın dışında” değişiklikler yapıyor ve bir süre sonra bunları geri alıyor olmamız.

Yabancı yatırımcıların Türkiye’de stratejik yatırımlar yapmaya tekrar ne zaman başlayacaklarına dair anlamlı bir tahminde bulunmak zor. Ancak, yakın bir gelecekte 2005-2015 yılları arasındaki seviyelerde yatırım yapmaya başlamayacaklarını öngörmek daha kolay. Bu süreci hızlandırabilmek için yapılabilecek bir şey var mı sorusuna cevap olarak ise kısa bir süre önce hükümet tarafından, yabancı sermayeyi çekmek amacıyla da yapılacağı söylenen yargı reformunun bunun için iyi bir fırsat olabileceğini söyleyebiliriz.

Bu noktaya nasıl geldik?

2001 ekonomik krizi sırasında ağır hasar gören Türkiye ekonomisine yardımcı olmak için hükümetin aldığı tedbirler, 2003-2004 yılından itibaren banka ve finans sektörlerinin çok güçlü ve sağlıklı olmasını sağlamıştı. Aynı dönemde dünyadaki likidite seviyesi de yükselmeye başlamıştı. Türkiye, banka ve finans sektörlerinin güçlü olması sayesinde 2008 yılındaki küresel ekonomik krizi diğer birçok pazara göre çok daha az hasarla atlattığını sağladı. Bunun sonucu olarak da, o dönemde çift haneli yatırım getirisi sağlayan tek OECD ülkesi olan Türkiye’ye küresel likiditenin daha da büyük bir kısmı akmaya başladı ve Türkiye rekor seviyelerde yabancı yatırım aldı.

Ancak, özellikle son 5 yılda hem stratejik hem finansal yatırımcıların yatırım heveslerini olumsuz etkileyen olaylar yaşandı. Bu olaylara örnek olarak; hükümetin, yabancı yatırımcıların saygı duyduğu dönemin Maliye Bakanı Mehmet Şimşek’i yatırımcıların gözünde benzer vasıflara sahip bir alternatifle değiştirememesini ve tabii ki 2016’daki darbe girişiminin olumsuz sonuçlarını verebiliriz.

Hukukun üstünlüğü

Ancak, stratejik yabancı yatırımcıların yatırım arzuları bundan önce azalmaya başlamıştı. Hukukun üstünlüğü, finansal yatırımcılar için yatırım yapmaya karar verirken çok önemli bir gereklilik olsa da stratejik yatırımcılar için “olmazsa olmaz”dır. 2010 yılından itibaren Türk anayasasında yapılan değişiklikler Türkiye’deki tüm yüksek yargı sistemini yeniden yapılandırarak, hükümetin yargıyı kontrol edebilmesini ve (daha önce nadiren olan) kendi lehine kararlar alabilmesini mümkün hale getirdi. Bu, hükümetin istediğini elde etmek için demokrasinin temel ilkelerini göz ardı edebileceğini gösteren ilk önemli işaretti. Demokrasinin temel ilkelerinden olan kuvvetler ayrılığı ve evrensel kabul hukuk ilkeleri ve anayasa göz ardı edilmeye başlanıyordu. O dönemde bu tehlikenin sadece yabancı yatırımcılar tarafından değil, bizler tarafından da gözden kaçırıldığını düşünüyorum.

Hükümetin diğer eylemleri

Aynı dönemde hükümetin yabancı stratejik yatırımcıların durumunu olumsuz etkileyen diğer eylemleri de birikmeye başlamıştı.

Yeni özelleştirilen sektörlerde yüksek miktarda ve beklenmedik vergi artışları yapılmış ve aynı şekilde özelleştirilen şirketlere hemen özelleştirme sonrası devlet tarafından kontrol edilen rakipler yaratılmıştı ve neticesinde yabancı yatırımcıları özelleştirmelere katılma arzuları azalmıştı. Buna ek olarak, hükümet devletin kontrol ettiği şirketlerin lehine olan yasalar çıkarıyor ve özel sektöre belirli bir şekilde davranması için baskı yapıyordu. Bunlar da hem haksız rekabete neden oluyor hem de serbest piyasa kurallarının uygulanabilmesini engelliyordu, ve bunlar da stratejik yabancı yatırımcılar için önemli caydırıcı unsurlar oluşturdu.

Balyoz ve Ergenekon gibi siyasi ve dikkat çeken davalar ve bu davalardaki sanıkların yıllarca tutuklu kaldıktan sonra beraat etmeleri, yabancı yatırımcılar tarafından, anlaşılır bir şekilde, ülke üzerindeki hakimiyetin artırılması için yargı sisteminin kullanılmasının örnekleri olarak görüldü.

Hükümetin üst kademelerinde yer alan bazı kişiler ve onların yakın aile üyeleri hakkındaki yolsuzluk iddialarının mahkemeler tarafından düzgün bir şekilde sorgulanmaması ve cezasız kalması da yabancı yatırımcıların dikkatini çekti.

Anayasa hükümlerinin açık şekilde ihlalinin örnekleri (tutuklu bazı gazetecilerin serbest bırakılması için Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının göz ardı edilmesi gibi) dahi yaşandı ve bunlar yabancı basında geniş yer buldu.

Neyi “yapmamamız gerektiği” üzerine odaklanmalıyız

Türkiye, yukarıda belirtilen sorunlar nedeniyle, salgın öncesinde de [stratejik yabancı yatırımcıyı](#) çekmek konusunda pek iyi durumda değildi. Bunun yanında maalesef yabancı yatırımcıların güvenini sarsan şeyler yapmaya devam ediyoruz. Bunun bir örneği, banka ve finans sektörüyle ilgili mevzuatta “alışılmıştın dışında” değişiklikler yapıyor ve bir süre sonra bunları geri alıyor olmamız. Benzer şekilde önemli bir başka örnek ise [salgınla ilgili](#) bilimsel ve istatistiksel olarak mantıksız veriler açıklıyor olmamız. Bu gibi örnekler ne yazık ki yabancı yatırımcıların algısını daha da olumsuz yapıyor.

Belki de ne “yapmamız gerektiğine” değil, ne “yapmamamız gerektiğine” odaklanmamızın zamanı gelmiştir. İstatistiksel veya diğer her türlü veri hakkındaki doğruları dünyadan ve Türk halkından saklamaya devam edemeyiz. Bu da bizler için bir “olmazsa olmaz” ve koşulsuz ve istisnasız her durumda doğruyu söylemek iyi bir başlangıç olacak. İkinci olarak, hukuk sistemini bir amaca ulaşmak için maşa olarak kullanmaktan, kanunları çiğnemekten ve işimize gelmediğinde değiştirmekten vazgeçmek zorundayız. Bunlar Türkiye’de hukukun üstünlüğünün olduğunu tartışmalı hale getiriyor ve tartışma sona ermeden stratejik yabancı yatırımcıların geri döneceğini beklemek pek gerçekçi değil.

Av. Hakan Yazıcı

